

Bilgisayar Temelli Eğitsel Oyunların Müşteri Merkezli (İhtiyaca Cevap Verici) Değerlendirme Yaklaşımına Göre Değerlendirilmesi

Mustafa SARITEPECİ

Hatice YILDIZ

Akademik Bilişim - 2013

Akdeniz Üniversitesi
Enformatik Bölüm Başkanlığı

İçindekiler

- ▶ 1. Giriş
- ▶ 2. Eğitsel Bilgisayar Oyunları
  - ▶ 2.1 Eğitsel Bilgisayar Oyunları Hangi Şartlarda Kullanılıyor?
  - ▶ 2.2 Eğitsel Bilgisayar Oyunu Tasarımı
    - ▶ 2.2.1. Etkili Eğitsel Bilgisayar Oyun Tasarımı Unsurları
    - ▶ 2.2.2. Eğitsel Bilgisayar Oyunu Tasarım Modelleri
  - ▶ 2.3 Eğitsel Bilgisayar Oyunlarının Değerlendirmesi
    - ▶ 2.3.1 Müşteri Merkezli Değerlendirme
    - ▶ 2.3.2 Eğitsel Oyunların Müşteri Merkezli (İhtiyaca Cevap Verici) Değerlendirme Yaklaşımıyla Değerlendirilmesi
- ▶ 3. Sonuç ve Öneriler
- ▶ 4. Kaynaklar

GİRİŞ

- ▶ Bilgisayar oyunlarının birçok yaş grubundan insan için önemli bir unsur olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.
- ▶ Bilgisayar oyunlarına yönelik olarak artan ilginin bir sonucu olarak öğretim hedeflerinin aktarılmasında kullanımı fikri ortaya çıkmıştır.
- ▶ Öğretimsel hedeflerin aktarılmasında bilgisayar oyunlarının kullanılmasındaki temel amaç öğrencilerin
  - ▶ **dikkat,**
  - ▶ **ilgi**
  - ▶ ve **motivasyonunu** bilgisayar oyunları aracılığıyla **öğretimsel hedeflere** çekmektir.

- ▶ Garris, Ahlers ve Driskell (2002) eğitsel bilgisayar oyunlarının [EBO] öğretim sürecinde kullanılma nedenlerini şu şekilde sıralamaktadır:
  - ▶ (a) Öğretim yöntemleri öğrenen merkezli öğretim yöntemlerine doğru bir yönelimdedir.
  - ▶ (b) Karmaşık konuların öğretiminde bilgisayar oyunlarının kullanımının etkili olacağını alanyazındaki bazı çalışmalar göstermiştir.
  - ▶ (c) Eğitsel bilgisayar oyunları öğrenenlerin motivasyonunu artırmaktadır.

- ▶ Genellikle bilgisayar oyunları eğlence ile eşleştirilir. Eğitsel oyun tasarımında eğlence sihirli bir değnek değildir.
- ▶ Eğitsel oyunlarda amaç, oyun dünyası ile sağlanan **doğrudan deneyimler yoluyla kullanıcıların katılımını ve motivasyonunu** sağlamaktır.

- ▶ Genellikle oyun, eğitimde öncelikle somut bilgilerin pratikte desteklenmesinde bir araç olarak kullanılmaktadır.
  - ▶ Bu tür oyunlarda kullanıcılar sadece kendi puanlarını yükseltene kadar eylemleri denemeye devam edebilir.
  - ▶ Ancak, **sadece deneme yanılmaya dayalı bu tür davranış, öğrenmeyi geliştirmeyecektir.**
- ▶ Özetle her eğitsel bilgisayar oyunu aynı etkiye sahip değildir. Bu nedenle eğitsel bilgisayar oyunlarının **etkililik** ve **etkinlik düzeyini** belirlemek için **değerlendirme** önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

- ▶ Yapılan alanyazın taramalarında **eğitsel oyunların değerlendirilmeleri** ile ilgili **alışmaların kısıtlı** düzeyde olduğu belirlenmiştir.
- ▶ Buradan hareketle bu çalışmada eğitsel oyunların değerlendirilmesi ele alınmıştır.
- ▶ Eğitsel oyunların **ğrenen merkezli yapısı** nedeniyle, bu ortamları değerlendirirken **ğrenen (kullanıcı) merkezli bir yapı oluşturulması** önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

- ▶ Buradan hareketle eğitsel bilgisayar oyunlarının değerlendirilmesinde **Stake'in müşteri merkezli değerlendirme yaklaşımının** kullanımının yerinde olacağı düşünölmektedir.

- ▶ Her ne kadar müşteri odaklı yaklaşım eğitim programlarının değerlendirilmesine dönük olsa da,
  - ▶ eğitsel bilgisayar oyunlarının bir eğitim programı içerisinde yer alan hedeflerin öğrenenlere kazandırılmasında kullanılan bir unsur olması, bir nevi **bu ortamları da programın bir parçası haline getirmektedir.**
- ▶ **Bu tespitten hareketle bu çalışmada EBO'nun müşteri merkezli yaklaşıma göre değerlendirilmesine dönük olarak öneriler geliştirilmiştir.**

EĞİTSEL BİLGİSAYAR OYUNLARI

2.1 Eğitsel Bilgisayar Oyunları [EBO] Hangi Şartlarda Kullanılıyor?

- ▶ Linderoth, Lantz-Andersson ve Lindström (2002) EBO'nun okullardaki ders konularının öğretiminde üç biçimde kullanıldığını ortaya koymuşlardır. Bunlar:
  - ▶ (a) eğitsel oyunların konuları öğrenmek için **güdüleyici** olarak kullanılması,
  - ▶ (b) eğitsel oyunların **konuların öğretilmesi** için kullanılması ve
  - ▶ (c) bilgisayar oyunlarının **konuları canlandırma amaçlı** olarak kullanılması.

2.2 Eğitsel Bilgisayar Oyunu Tasarımı

▶ 2.2.1. Etkili Eğitsel Bilgisayar Oyun Tasarımı Unsurları

▶ Eğitsel Oyunlar ve Eğitence

- ▶ Eğitence oyunları **didaktik** ve **doğrusal** ilerlemeler üzerine temellendirilmiştir, d6ng6sel bir yapı ve alternatifler yoktur.
- ▶ Eğitsel bilgisayar oyunları ise genellikle ezberlenmiş ya da basitçe anlamlandırılmış s6reçlerden ziyade
  - ▶ **6st d6zey d6ř6nme**,
  - ▶ **hipotezlerin test edilmesi** ya da
  - ▶ **problem 6z6me stratejileri** gerektirir.

► Eğitsel bilgisayar oyunları, **ödül sistemi**, **oyuncuları motive edici hedefleri**, **bir öyküyü** ve **katılım kuralları** ile **etkileşim** ve **geribildirim** sağlamayı içerir.

► Motivasyon

- Araştırmacılar arasında EBO içerisinde motivasyonun kaynağı konusunda tam bir uzlaşma söz konusu olmamasına rağmen araştırmaların tamamında
- motivasyonun eğitsel bilgisayar oyunlarının önemli bir özelliği olduğu
- ve etkili bir eğitsel bilgisayar oyunu tasarımı için hem **içsel** hem de **dışsal ödüllendirmenin** gerekliliği vurgulanmıştır.

► Oyunun Hikayesi (Senaryosu)

- Eğitsel bilgisayar oyunlarında hikaye kullanımı oyun tasarımının temel bir parçasıdır.
- Genellikle, bir hikaye daha geniş bir **görev** ya da **sorun** ile **mücadele unsuru** birleştirir.
- Bir oyun için **hikayenin önemi oyunun karmaşıklığına bağlıdır**. Genellikle, daha karmaşık oyunlarda hikaye daha önemli olma eğilimindedir.
- Özetlemek gerekirse hikaye oyunun ne hakkında olduğuyla ilgilidir.

► Hedefler ve Kurallar

- Hedefler, katılımcılarda **görev duygusunu** ve **oyun oynama isteğini** oluşturur, katılımcıların **zaman** ve **çaba harcamasını** sağlar.
- Oyun içerisinde yer verilen **kurallar** oyunların sınırlarını **çizerler** ve **katılımcılara hedefe ulaşmak için çeşitli yollar sunar.**

► Geri Bildirim

- Oyun içerisinde yer alan hedefler doğrultusunda kullanıcılara oyun içerisinde nasıl ilerleyeceği geri bildirimler sayesinde bildirilir.

► Mücadele / yarış / meydan okuma / karşıtlık

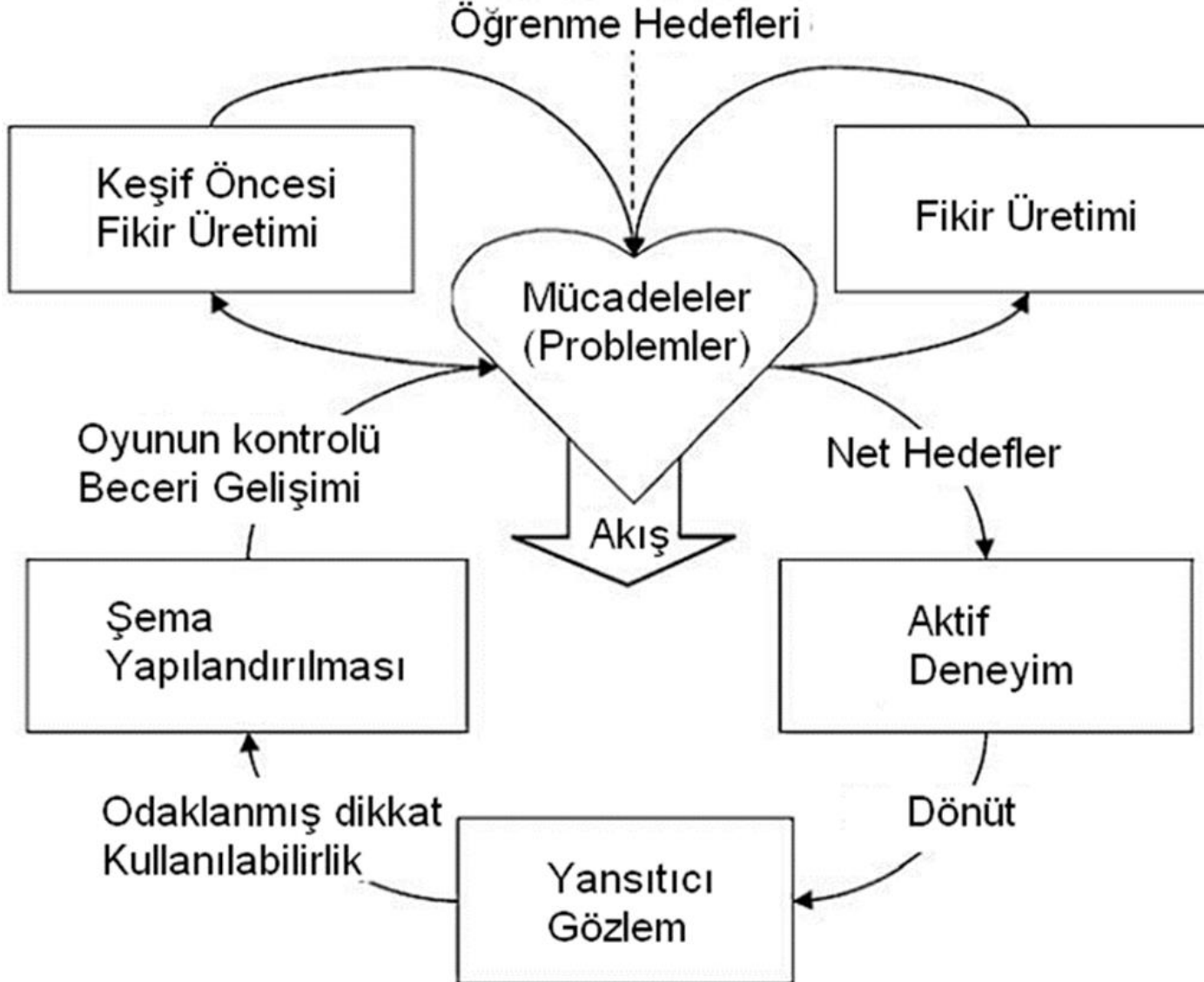
- Oyun içerisinde yer alan mücadele, yarış, çaba, meydan okuma ve oluşturulan karşıtlıklar **oyun içerisinde çözülmeye çalışılan problemlerdir.**
- Oluşturulan bu problem durumları kullanıcıyı motive eder ve kullanıcının oyunu sürdürmesini ve tekrar oynamasını sağlar.

► Etkileşim

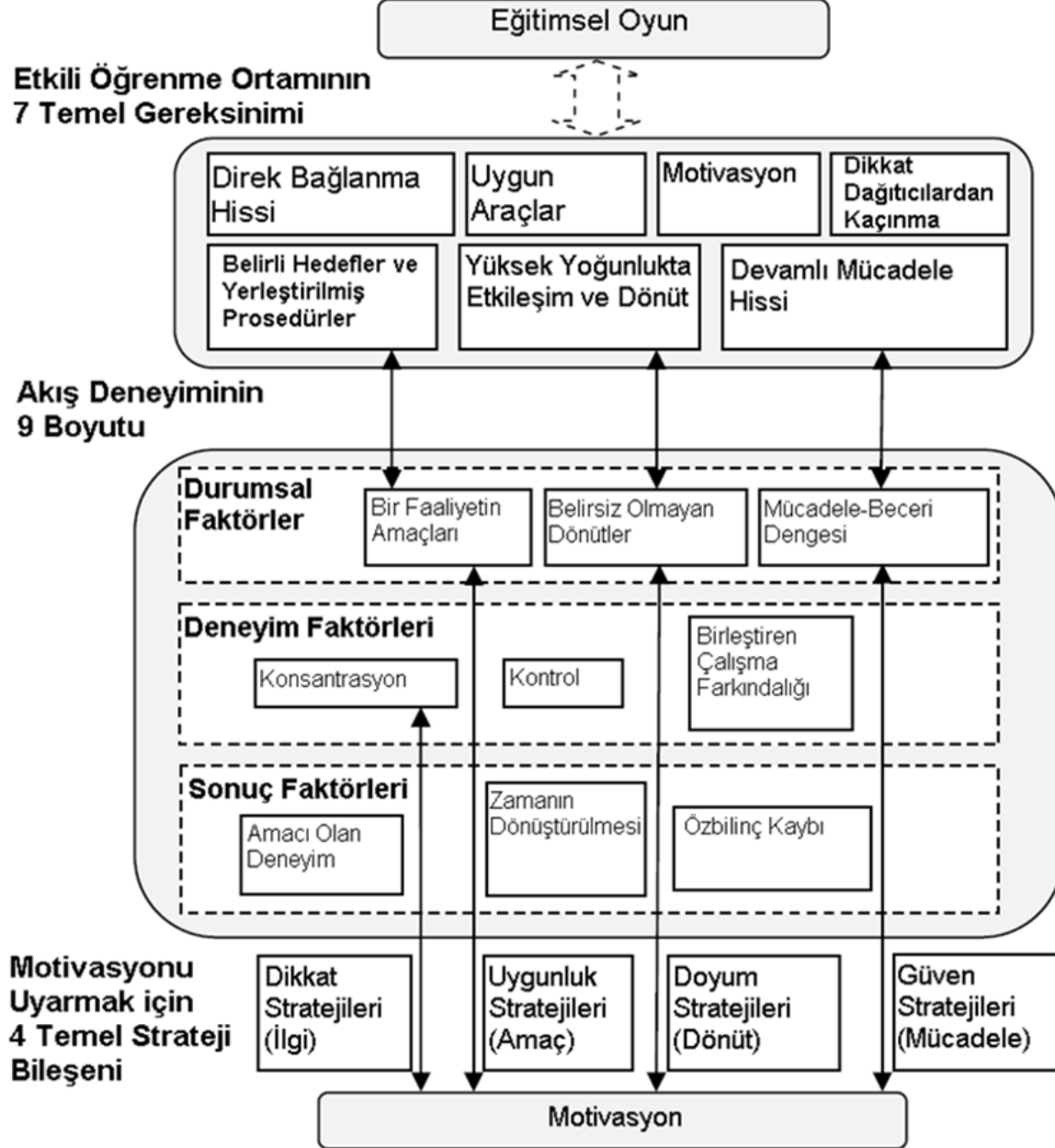
- Eğitsel bilgisayar oyunlarında etkileşimin iki yönü ele alınır. Bunlardan ilki, oyuncunun oyunla (bir nevi bilgisayarla) etkileşimidir. Bu da genel olarak **dönüt** ve **yönlendirmelerle** gerçekleşir.
- İkincisi ise oyuncuların oyun içerisinde birbirleri ile gerçekleştirdikleri etkileşimdir

2.2.2. Eğitsel Bilgisayar Oyunu Tasarım Modelleri

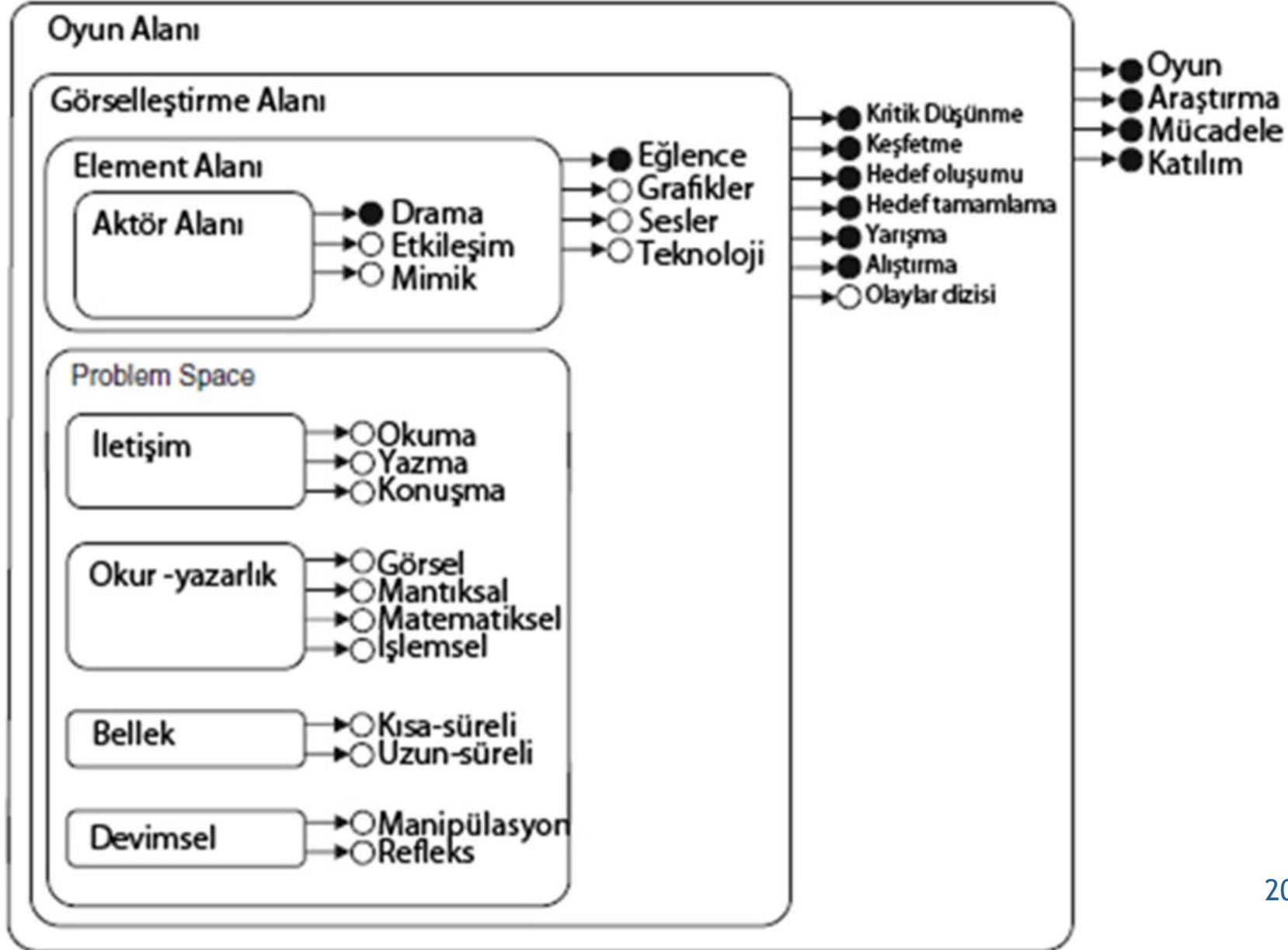
Deneyimsel (Deneysel) Oyun Tasarımı Modeli

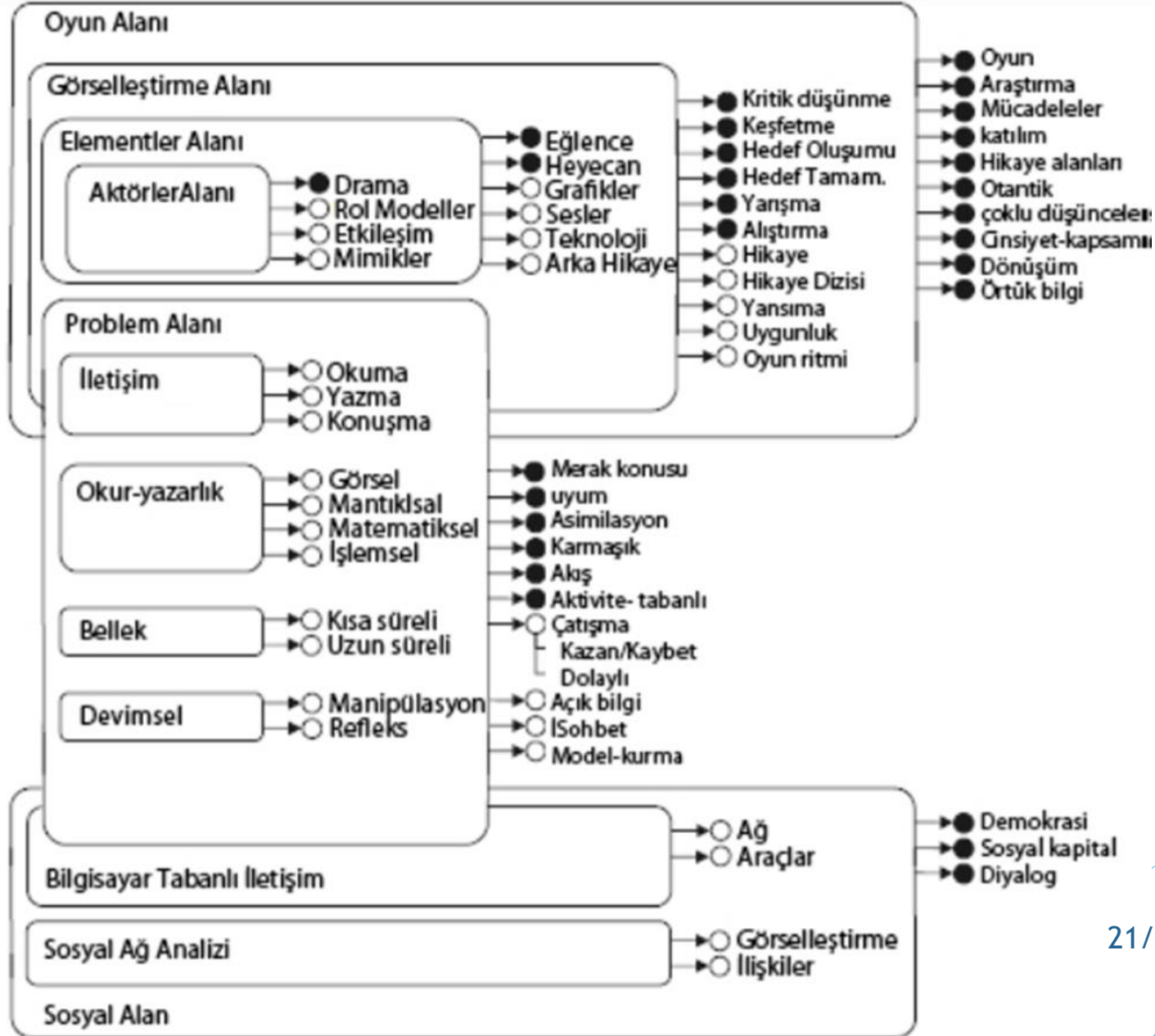
EFM Eğitsel Oyun Tasarımı Modeli

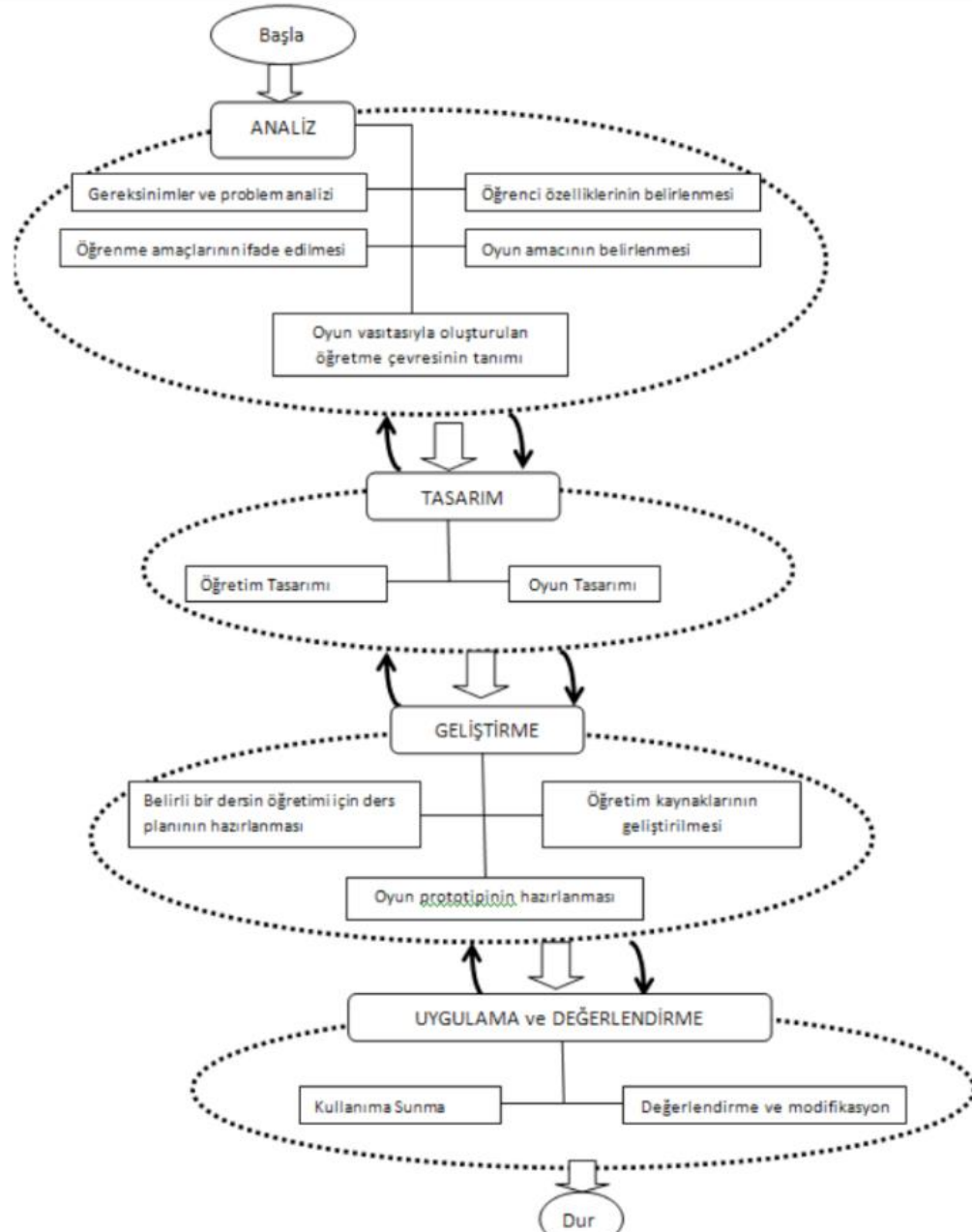
Oyun Nesnesi Tasarım Modeli V1

Oyun Nesnesi Tasarım Modeli V2

Dijital Tabanlı Eğitsel Oyun Tasarım Modeli

2.3 Eğitsel Bilgisayar Oyunlarının Değerlendirmesi

- ▶ **2.3.1 Müsteri Merkezli Değerlendirme (Responsive Evaluation)**
- ▶ Stake'e göre geleneksel değerlendirme yaklaşımlarının en önemli eksikliği değerlendirmelerde, değerlendirilen programın hedef kitlesine yeteri kadar özen gösterilmemesidir.
- ▶ Çoğu diğer yaklaşımlarla karşılaştırıldığında, bu yaklaşım
  - ▶ program **aktivitelerine**,
  - ▶ programın **yeganeliğine**
  - ▶ ve programın paydaşlarının **sosyal çoğunluğuna** dikkat çekmektedir.

- ▶ Yaklaşımın temel özelliği, programla ilgili önemli
  - ▶ sorunlar (konular) ve
  - ▶ problemlerin özellikle kişiler tarafından kabul edilen yanıtlarını temel almasıdır.
- ▶ Modelin aşamaları aşağıda sıralanmıştır.
  - ▶ **Görüşme:** Değerlendirmenin çerçevesini oluşturmak için ilgili kişilerle görüşülmesi.
  - ▶ **Soruların Tespiti:** Değerlendirmeye yön verecek olan soruların hazırlanması.
  - ▶ **İhtiyaç Tespiti:** Programın uygulama alanının belirlenmesi ve paydaşların ihtiyaçlarının tespit edilmesi.

- ▶ **Veri toplama:** Gözlem, görüşme ve durum çalışmaları yapma.
- ▶ **Verileri Çözümleme:** Toplanan verileri özetleyerek, önemli durum ve sorunların belirlenmesi
- ▶ **Geçici Raporlama:** İlk bulguların sunulduğu ön raporun yazılması
- ▶ **Kanıt Arama:** Verilerin analiz edilmesi ve daha baskın olan fikirlerin ele alınması.
- ▶ **Raporlama:** Nihai sonuçların raporlanması

2.3.2 Eğitsel Oyunların Müşteri Merkezli Değerlendirme Yaklaşımıyla Değerlendirilmesi

- ▶ **Öncelikle değerlendirmenin amacı müşteri merkezli değerlendirme yaklaşımına göre belirlenmelidir. Bunlar:**
  - ▶ Kullanıcıların (öğrenenleri) eğitsel bilgisayar oyununun güçlü ve zayıf yönlerini nasıl gördüklerini öğrenmek
  - ▶ Kullanıcıların EBO'yu nasıl değerlendirdiğini öğrenmek
  - ▶ Uzmanları EBO'yu nasıl değerlendirdiğini öğrenmek
  - ▶ Öğrenenlerin kendi amaçlarını gerçekleştirmeleri için gerekli bilgileri sunmak

► **Değerlendirme sürecinde şu sorular sorulmalıdır:**

- Ne elde edildi (sağlandı, başarıldı)?
- Öğrenenler EBO'yu nasıl değerlendirmektedir?
- EBO'nun çalışma sürecinde karşılaşılan sorunlar nelerdir?
- Uzmanlar EBO'yu nasıl değerlendirmektedir?
- EBO'nun mantığı nedir?

► Değerlendirme s¼recinde kullanılacak y¼ntemler:

- G¼zlem: ¼ęrenenlerin eğitsel oyunu oynarken karşılaştıkları problemleri ve sergiledikleri davranışları belirleyebilmek i¼in kullanılır.
- G¼r¼řme: ¼ęrenenlerin EBO ile ilgili d¼ř¼ncelerini ve kararlarını toplayabilmek i¼in kullanılır.
- Durum ¼alıřması: Bu duruma kullanılabilirlik ¼alıřmaları ¼rnek olarak g¼sterilebilir.
- Ama¼sal ¼rnekleme

► **Müşteri merkezli değerlendirme yaklaşımı ışığında EBO'nun değerlendirilmesinde izlenen adımlar:**

- **Gözlem ve Görüşme:** Değerlendirmenin bir çerçevesini oluşturmak için öğrenenlerin EBO ile geçirdikleri zaman diliminde gözlenmesi
- ve EBO'nun güçlü ve zayıf yönleriyle ilgili öğrencilerin görüşlerinin alınması sağlanır.
- **Sorunların Tespiti:** Öğrenenlerle gerçekleştirilen görüşme ve gözlemlerden faydalanılarak EBO'nun aksayan yönlerinin belirlenmesi sağlanır.
- **İhtiyaç Tespiti:** EBO'nun uygulama alanının tespiti ve öğrenenlerin EBO ile ilgili beklentilerinin belirlenmesi.

- ▶ **Veri Toplama:** Gözlem, görüşme ve durum çalışmalarından elde edilen verilerin gruplanması
- ▶ **Verilerin Çözümlemesi:** Toplanan verilerin özetlenmesi, önemli durum ve sorunların neler olduğunun belirlenmesi
- ▶ **Verilerin Analizi:** Verilerin analiz edilmesi ve daha baskın olan sorun ve fikirlerin belirlenmesi
- ▶ **Raporlama:** Nihai sonuçların raporlanması
- ▶ **Geliştirme:** Belirlenen sorunlarla ilgili olarak EBO'nun eksiklerinin giderilmesine dönük olarak çalışmaların gerçekleştirilmesi.

SONUÇ VE ÖNERİLER

- ▶ Bu çalışma kapsamında eğitsel bilgisayar oyunlarının değerlendirilmesi aşamasında program değerlendirme yaklaşımlarından müşteri merkezli yaklaşımının kullanılmasına yer verilmiştir.
- ▶ Bilgisayar oyunlarının kullanıcı merkezli bir yapıya sahip olmaları müşteri merkezli yaklaşımın seğilmesinde önemli bir etken olmuştur.

- ▶ Bilgisayar oyunlarının eğitim sürecinde etkili olarak kullanılması için öncelikle kullanıcı konumunda olan öğrencilerin ilgi ve dikkatini çekici özellikler taşıması gerekmektedir.
- ▶ Bunun da ne ölçüde sağlandığını ortaya koyabilmenin yegâne yolu değerlendirme sürecinde kullanıcı merkezli bir yapının kullanılmasıdır.
- ▶ Buradan hareketle müşteri merkezli yaklaşım ışığında eğitsel bilgisayar oyunlarının değerlendirilmesi sürecinde izlenecek adımlara yönelik olarak öneriler geliştirilmiş ve bunlar sunulmuştur.

- ▶ Bu çalışmada müşteri merkezli değerlendirme ile eğitsel bilgisayar oyunların değerlendirilmesine yönelik bir nevi izlence oluşturulmuştur.
- ▶ Bu izlence takip edilerek, eğitim-öğretim ortamlarında kullanılan eğitsel bilgisayar oyunlarının müşteri merkezli değerlendirme yaklaşımına göre değerlendirildiği çalışmalar yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- ▶ [1] Gros, B. Digital game education: The Design of games-based learning. Journal of Research on Technology in Education, 40(1), 23-38 (2007).
- ▶ [2] Jovanovic, M., Starcevic, D., Stavljanin, V. & Minovic, M. Educational games design issues: motivation and multimodal interaction. Emerging Technologies and Information Systems for the Knowledge Society, 5288, 215-224 (2008).
- ▶ [3] Tüzün, H. Eğitsel bilgisayar oyunları ve bir örnek: Quest Atlantis. H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 30, 220-229 (2006).
- ▶ [4] Kiili, K. Digital game-based learning: Towards an experiential gaming model. Internet and Higher Education, 8: 13-24 (2005).
- ▶ [5] Bakar, A., Tüzün, H. ve Çağıltay, K. Öğrencilerin eğitsel bilgisayar oyunu kullanımına ilişkin görüşleri: Sosyal bilgiler dersi örneği. H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 35: 27-37 (2008).

- ▶ [6] Dondlinger, J. M. (2007). "Educational Video Game Design: A Review of the Literature." *Journal of Applied Educational Technology*, 4(1): 21-31.
- ▶ [7] İnal, Y., Çağıltay, K., ve Sancar, H. (2005). Elektronik Oyunlardaki Dönüşümlü Oynama Özelliğinin Öğrenci Motivasyonuna Etkisi: The Incredible Machine Örneği. *TBD Bilişim Kurultayı*: 150-153.
- ▶ [8] Çankaya, S., ve Karamete, A. (2008). "Eğitsel Bilgisayar Oyunlarının Öğrencilerin Matematik Dersine ve Eğitsel Bilgisayar Oyunlarına Yönelik Tutumlarına Etkisi." *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 4(2): 115-127.
- ▶ [9] Song, M., & Zhang, S. (2008). "EFM: A model for educational game design", *Technologies for E-Learning and Digital Entertainment*, 509-517.

- ▶ [10] Akgün, E., Nuhoğlu, P., Tüzün, H., Kaya, G. ve Çınar, M. Bir eğitsel oyun tasarımı modelinin alanyazına dayalı olarak geliştirilmesi. Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 1(1) (2011).
- ▶ [12] Stake E. R. Responsive Evaluation. Internal Handbook of Educational Evaluation, Edt. Kellaghan, T & Stufflebeam D. L. 63-68 (2003).
- ▶ [13] AközbeK, A. Lise I. Sınıf Matematik Öğretim Programının Cıpp Değerlendirme Modeli ile Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul (2008).
- ▶ [14] Stufflebeam, D. L. Foundational Models for 21st Century Program Evaluation. The American Educational Research Association; Montreal, Quebec, Canada; 20, (1999).

► Teşekkürler..